

הסכמה מדעת לטיפול רפואי

ד"ר נילי קראקו-אייל

המכללה למנהל

מרכז מזור

ncaracoe@colman.ac.il

על מה נדבר

◀ על העיקרון:

החובה לקבל את הסכמתו החופשית והמודעת של אדם לטיפול רפואי

◀ על מהות העיקרון:

א. החובה לקבל את הסכמת המטופל-היקפה.

ב. החובה לקבל את הסכמתו החופשית של מטופל- משמעה.

ג. החובה למסור למטופל מידע על הטיפול המוצע- היקפה.

◀ על אופן קבלת ההסכמה ומסירת המידע למטופל- טופסי הסכמה.

◀ על החריגים לעיקרון:

א. חריג זכות היתר הטיפולית.

ב. חריג מצב חירום רפואי.

ג. מתן טיפול רפואי קל.

ד. כפיית טיפול רפואי בניגוד לרצון המטופל.

◀ על היכולת למנות מיופה כוח

העיקרון:

- ◀ סעיף 13 (א) לחוק זכויות החולה קובע:
"לא יינתן טיפול רפואי למטופל אלא אם כן נתן לכך המטופל הסכמה מדעת לפי הוראות פרק זה".
- ◀ חובה זו הוכרה עוד טרם חקיקת חוק זכויות החולה מכוח הפסיקה.
- ◀ "הסכמה מדעת" מהי?
- הסכמה שניתנה מרצון חופשי ובהתבסס על המידע הדרוש לקבלת החלטה המשקפת את רצונו של המטופל.

מהות העיקרון

א: החובה לקבל את הסכמתו של החולה לטיפול הרפואי- היקפה.

- ◀ חובה זו, הקבועה, בסעיף 13 (א) לחוק חלה באשר לכל טיפול רפואי בין אם חודרני בין אם לאו, בין הכרוך במגע בגופו של החולה ובין אם לאו, בין אם עסקינן בטיפול רפואי מונע ובין אם עסקינן בטיפול רפואי שמטרתו ריפוי.
- ◀ חובה זו חלה גם במקרים שבהם החליט המטפל להמנע ממתן טיפול רפואי או להפסיקו.
- ◀ מכוח חובה זו חל על המטפל איסור לתת למטופל טיפול רפואי החורג מהסכמת המטופל. לפיכך, הסכמה לטיפול רפואי ברגל ימין, אין משמעה הסכמה לטיפול רפואי ברגל שמאל.

מהות העיקרון (המשך)

ב: החובה לקבל את הסכמתו החופשית של המטופל - משמעה.

◀ סעיף 13 (ג) לחוק קובע: "המטפל ימסור למטופל את המידע הרפואי, בשלב מוקדם ככל האפשר, ובאופן שיאפשר למטופל מידה מרבית של הבנת המידע לשם קבלת החלטה בדרך של בחירה מרצון ואי תלות".

◀ מכוח סעיף זה אסורה כפיית טיפול על המטופל; וכן שימוש במניפולציות או בלחץ המונעים מהמטופל קבלת החלטה מרצון חופשי. למשל, שימוש באיומים או בהטבות נכרות תמורת הסכמת החולה לטיפול הרפואי.

◀ גם קבלת הסכמת המטופל זמן קצר טרם הטיפול הרפואי כשהוא מוטל על שולחן הטיפולים ובצידו הצוות הרפואי, עלולות לבוא בגדר נסיבות הפוגעות בחופשיות רצונו של המטופל.

מהות העיקרון (המשך)

ג: החובה למסור למטופל מידע על הטיפול הרפואי המוצע- היקפה

סעיף 13(ב) לחוק קובע: "לשם קבלת הסכמה מדעת, ימסור המטפל למטופל מידע רפואי הדרוש לו, באורח סביר, כדי לאפשר לו להחליט אם להסכים לטיפול המוצע; לענין זה, "מידע רפואי", לרבות —

- (1) האבחנה (הדיאגנוזה) והסככות (הפרוגנוזה) של מצבו הרפואי של המטופל;
- (2) תיאור המהות, ההליך, המטרה, התועלת הצפויה והסיכויים של הטיפול המוצע;
- (3) הסיכונים הכרוכים בטיפול המוצע, לרבות תופעות לוואי, כאב ואי נוחות;
- (4) סיכויים וסיכונים של טיפולים רפואיים חלופיים או של העדר טיפול רפואי;
- (5) עובדת היות הטיפול בעל אופי חדשני".

את המידע ניתן למסור למטופל בע"פ או בכתב.

מהות העיקרון (המשך)

- ◀ על המטפל למסור למטופל מידע שלו מטופל סביר היה מייחס חשיבות בנסיבות המקרה.
- ◀ שאלות שמציג המטופל למטפל צפויות להרחיב את חובת הגילוי שחלה עליו.
- ◀ את המידע יש למסור למטופל באופן שיאפשר לו הבנה מירבית של המידע. לפיכך, מטופל שאינו דובר עברית זכאי לקבל את המידע בשפתו.
- ◀ חובת הגילוי מוטלת על המטפל גם כשהמטופל סרב לקבל טיפול רפואי, וגם כאשר המטפל החליט שלא ליתן טיפול רפואי או להפסיקו. במקרה כזה על המטפל ליידע את המטופל באשר לסיכונים הטמונים בהעדר טיפול רפואי.

אופן קבלת ההסכמה ומסירת מידע למטופל- טופסי הסכמה

- ◀ הסכמת המטופל לטיפול רפואי יכולה להתקבל באיזה מהדרכים הבאות: בעל פה, בכתב או בהתנהגות (למשל- בניד ראש).
 - ◀ עם זאת, במקרים הבאים חלה חובה לקבל את הסכמת המטופל בכתב (כלומר- באמצעות חתימתו על טופס הסכמה): ניתוחים (למעט כירורגיה זעירה), צינתורים של כלי דם, דיאליזה, הקרנות, טיפולי הפריה חוץ גופית, כימותרפיה. חובה זו כפופה לשני חריגים הקבועים בסעיף 14 לחוק:
1. נזקק מטופל לטיפול רפואי המנוי בתוספת ונמנע ממנו לתת את הסכמתו מדעת בכתב, תינתן ההסכמה בפני שני עדים, ובלבד שדבר ההסכמה והעדות יתועדו בכתב סמוך ככל האפשר לאחר מכן. (למשל- המטופל שומר שבת).
 2. מצב חירום רפואי, הסכמה מדעת לטיפול רפואי המנוי בתוספת יכול שתינתן בעל פה ובלבד שדבר ההסכמה יתועד בכתב סמוך ככל האפשר לאחר מכן.

חריגים לעיקרון-

באילו מקרים לא חלה חובה לקבל את הסכמתו מדעת של המטופל

א: זכות היתר הטיפולית

סעיף 14 (ד) לחוק קובע: "...רשאי המטפל להימנע ממסירת מידע רפואי מסויים למטופל, הנוגע למצבו הרפואי, אם אישרה ועדת אתיקה כי מסירתו עלולה לגרום נזק חמור לבריאותו הגופנית או הנפשית של המטופל".

ב: מצב חירום רפואי

סעיף 15 (3) לחוק קובע: "בנסיבות של מצב חירום רפואי רשאי מטפל לתת טיפול רפואי דחוף גם ללא הסכמתו מדעת של המטופל, אם בשל נסיבות החירום, לרבות מצבו הגופני או הנפשי של המטופל, לא ניתן לקבל את הסכמתו מדעת; טיפול רפואי המנוי בתוספת יינתן בהסכמת שלושה רופאים, אלא אם כן נסיבות החירום אינן מאפשרות זאת".

חריגים לעקרון- (המשך)

ג: מתן טיפול רפואי קל

- סעיף 15 (1) לחוק קובע: "מטפל רשאי לתת טיפול רפואי שאינו מנוי בתוספת, גם ללא הסכמתו מדעת של המטופל אם נתקיימו כל אלה:
- א. מצבו הגופני או הנפשי של המטופל אינו מאפשר קבלת הסכמתו מדעת;
 - ב. לא ידוע למטפל כי המטופל או אפוטרופסו מתנגד לקבלת הטיפול הרפואי;
 - ג. אין אפשרות לקבל את הסכמת בא כוחו אם מונה בא כוח מטעמו לפי סעיף 16, או אין אפשרות לקבל את הסכמת אפוטרופסו אם המטופל הוא קטין או פסול דין".

חריגים לעיקרון-(המשך)

ד: כפיית טיפול רפואי בניגוד לרצון המטופל

סעיף 15 (2) לחוק קובע: "בנסיבות שבהן נשקפת למטופל סכנה חמורה והוא מתנגד לטיפול רפואי, שיש לתיתו בנסיבות העניין בהקדם, רשאי מטפל לתת את הטיפול הרפואי אף בניגוד לרצון המטופל אם ועדת האתיקה, לאחר ששמעה את המטופל, אישרה את מתן הטיפול ובלבד ששוכנעה כי נתקיימו כל אלה:

- א. נמסר למטופל מידע כנדרש לקבלת הסכמה מדעת;
- ב. צפוי שהטיפול הרפואי ישפר במידה ניכרת את מצבו הרפואי של המטופל;
- ג. קיים יסוד סביר להניח שלאחר מתן הטיפול הרפואי ייתן המטופל את הסכמתו למפרע".

היכולת למנות מיופה כוח

סעיף 16(א) לחוק קובע:

- ◀ "מטופל רשאי למנות בא כוח מטעמו שיהיה מוסמך להסכים במקומו לקבלת טיפול רפואי; ביפוי הכוח יפורטו הנסיבות והתנאים שבהם יהיה בא הכוח מוסמך להסכים במקומו של המטופל לטיפול רפואי".
- ◀ מטופל יכול למנות קרוב משפחה או את הרופא כמי שמוסמך לקבל החלטות בשמו ועבורו באשר לטיפול הרפואי, וכן להסמיכו כמי שרשאי לקבל מידע בשמו.

סיכום

דיברנו על:

1. החובה למסור למטופל מידע על הטיפול המוצע ולקבל את הסכמתו החופשית והמודעת של אדם לטיפול רפואי
2. אופן קבלת ההסכמה ומסירת המידע למטופל
3. חריגים לעקרון
4. היכולת למנות מיופה כוח